

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

OKM/47/040/2012

Lausunto korkeakoulutettujen uutta erikoistumiskoulutuksen kokonaisuutta valmisteleavan työryhmän muistiosta

Tiivistelmä

SAK pitää erikoistumiskoulutuksen kehittämistä erittäin tärkeänä. Jatkuvasti muutoksessa oleva työelämä edellyttää sitä, että osaamisen kehittämiseen on tarjolla erilaisia mahdollisuuksia. Erikoistumiskoulutukselta on puuttunut joitain aloja lukuun ottamatta vakiintunut rakenne ja konsepti, mikä on haitannut asiantuntijatehtävissä työskentelevien hakeutumista näiden koulutusten pariin. Korkeakoulujen aikuiskoulutuksen muotojen tuntemattomuus on osaltaan johtanut siihen, että korkeakoulujen yleistä tutkintoväylää on käytetty osaamisen päivittämiseen tai täydentämiseen.

SAK näkee, että uusi erikoistumiskoulutuksen malli edellyttäisi alusta asti sellaista yhteistyöelintä, joka ohjaisi erikoistumiskoulutusten järjestämistä ja kehittämistä valtakunnallisella tasolla. Pidämme tärkeänä, että erikoistumiskoulutuksista pidettäisiin rekisteriä, josta eri tahot saisivat tietoa olemassa olevista erikoistumiskoulutuksista.

SAK pitää erittäin tärkeänä sitä, että kohderyhmämäärittelyssä on mahdollistettu osallistuminen koulutuksiin myös niille, joilla korkeakoulu arvioi olevan riittävät tiedot ja taidot erikoistumiskoulutukseen johtavia opintoja varten sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa. Edellä mainittu linjaus toteuttaa osaltaan suomalaisen koulutusjärjestelmän periaatetta, jossa muualla hankittu osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan.

SAK pitää esitettyä monikanavaista rahoitusmallia perusteltuna sen vuoksi, että työelämän tarpeet erikoistumiskoulutukselle vaihtelevat suuresti. Samoin vaihtelevat julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden mahdollisuudet rahoittaa asiantuntijoiden erikoistumiskoulutusta.

On kuitenkin syytä seurata tarkasti, miten monikanavaisen rahoituksen turvin onnistutaan täyttämään erikoistumiskoulutukselle asetetut yhteiskunnalliset ja työelämän tavoitteet. Kuten työryhmä muistiossaan toteaa, erikoistumiskoulutus ei ole täydennyskoulutuksen tavoin koulutus, jossa toimitaan avoimilla markkinoilla. Toisaalta kyseessä ei ole tutkintoon johtava koulutus, vaan jotain näiden kahden väliltä. Erikoistumiskoulutuksen tulisi täyttää työelämän ja yhteiskunnan tarpeet osaamisen kehittämisen vaihtoehtona siten, että rahoitusmalli tukee näiden tarpeiden toteuttamista täysimääräisesti.

Kehittäminen/MK/piv

18.9.2013

Yleistä

Työryhmä esittää uuden korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen luomista. Uusi erikoistumiskoulutus korvaa ammattikorkeakoulujen ammatilliset erikoistumisopinnot ja yliopistojen järjestämän erikoistumiskoulutuksen ja erikoistumisopinnot. Koulutuksille luodaan selvät säädökselliset puitteet, jolloin se muodostaa uuden koulutustyyppin tutkintokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen rinnalle. Uudistukset ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2015.

Tutkintokoulutuksen epätarkoituksenmukaisella käyttämisellä on ollut vakavia seurauksia koko koulutusjärjestelmän toiminnalle. Keskeisin ongelma on korkeakoulujen sisään pääsyn sumppuuntuminen. SAK näkeekin, että erikoistumiskoulutuksen kehittäminen parantaa työelämässä olevien asiantuntijoiden mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen ja samanaikaisesti auttaa osaltaan koko koulutusjärjestelmän suurten ongelmavyöhydän, hakijasuman purkamisessa.

Työryhmän esitykset korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksista

4.1. Erikoistumiskoulutuksen tavoitteet yksilön, korkeakoulujen, koulutusjärjestelmän ja työelämän näkökulmasta

SAK pitää työryhmän erittelemiä tavoitteita tasapainoisena kokonaisuutena. Yksilön näkökulmasta erikoistumiskoulutuksen tulee tuottaa työelämän tunnistamia koulutuksia, jotka ovat yksilöllisesti sovitettavissa omiin tarpeisiin. Erikoistumiskoulutus tulee tuottaa laadukkaasti ja sen tulee tarjota lisäarvoa koulutukseen osallistujalle. Työnantajien näkökulmasta koulutuksen hinnan tulee vastata siitä saatuja hyötyjä ja koulutus tulee järjestää siten, että koulutukseen osallistumisen ja työnteon yhteensovittaminen onnistuu. Korkeakoulujen näkökulmasta erikoistumiskoulutukset tarjoavat profiililtaan kirkastetun tavan aikuiskoulutuksen ja elinikäisen oppimisen toteuttamiseen. Koko koulutusjärjestelmän näkökulmasta vahvistetaan asiantuntijatyössä toimivien osaamisen kehittämistä sekä vahvistetaan suuntaa, jossa tutkintokoulutusta ei enää käytetä täydennyskoulutukseen.

4.2. Erikoistumiskoulutuksista sopiminen ja niiden järjestäminen

SAK kannattaa työryhmän esitystä selkeiden ja riittävien säädöksellisten puitteiden luomisesta erikoistumiskoulutukselle. Vain tällä tavoin erikoistumiskoulutukselle voidaan taata selkeä profiili ja asema osaamisen kehittämisen vaihtoehtona. Kannatamme myös esitettyä sopimismenettelyä, jossa erikoistumiskoulutuksista sovitaan korkeakoulujen ja työ- ja elinkeinoelämän edustajien kesken.

SAK näkee, että uusi erikoistumiskoulutuksen malli edellyttäisi alusta asti sellaista yhteistyöelintä, joka ohjaisi erikoistumiskoulutusten järjestämistä ja kehittämistä valtakunnallisella tasolla. Pidämme tärkeänä, että erikoistumiskoulutuksista pidettäisiin rekisteriä, josta eri tahot saisivat tietoa olemassa olevista erikoistumiskoulutuksista. Edellä mainitut työryhmän

”valinnaiset” esitykset auttaisivat kehittämään erikoistumiskoulutuksia osana kokonaisuutta, ei pelkästään tietyn alan korkeakoulujen ja työelämätoimijoiden näkökulmasta käsin. Yhtenäinen rekisteri toisi erikoistumiskoulutuksiin ryhtiä suhteessa nykytilaan, mutta auttaisi myös yksittäistä asiantuntijaa sopivaa erikoistumiskoulutusvaihtoehtoa etsittäessä. Erikoistumiskoulutuksen rekisteriä tulisi rakentaa vahvassa yhteistyössä VM:ön sähköisen asiointin ja demokratian vauhdittamishankkeen (SADe-hanke) oppijan verkkopalveluiden kanssa.

4.3. Erikoistumiskoulutuksen tehtävät, tavoitteet ja asema

SAK katsoo, että työryhmän esitykset erikoistumiskoulutuksen tavoitteiden ja vaativuuden määrittelylle ovat tasapainossa. On tärkeää, että koulutuksen tavoitteet ovat asiantuntijatyön näkökulmasta merkityksellisiä ja työelämän välittömiä tarpeita palvelevia. Toisaalta on tärkeää rakentaa erikoistumiskoulutuksista vaativia tietoteoreettisia ja analyttisiä taitoja vaativia kokonaisuuksia ja tarjota asiantuntijalle eväitä pidemmän aikavälin osaamistarpeisiin. Kaiken koulutuksen, myös erikoistumiskoulutuksen, tulee tarjota näkökulmia työelämän muutoksiin ja muutosten ennakointiin.

Opetusministeriön asetuksella säädettävien erikoistumiskoulutusten siirtymä uuteen erikoistumiskoulutusten kokonaisuuteen on tarpeen suojata siirtymäajalla, kuten työryhmä esittää. SAK pitää hyvänä työryhmän esitystä siitä, että erikoistumiskoulutuksen osaamisvaatimukset voivat vastata korkeakoulututkinnon osan tai osien vaatimuksia. Työryhmä toteaa, että esitetty ratkaisu tarjoaisi mahdollisuuden joustavaan työvoiman uudelleen koulutautumiseen työvoimapulan aloille. Käytännössä tämä tarkoittaisi muodollisen ammattipätevyyden edellyttämien opintojen suorittamista erikoistumisopintoina. SAK:n mielestä esitetty korkeakoulututkinnon osan tai osien vastaavuus on perusteltua työvoiman joustavuuden lisäämisen lisäksi elinikäisen oppimisen näkökulmasta.

4.4. Erikoistumiskoulutusten laajuus ja taso

SAK pitää hyvänä 30 opintopisteen vähimmäislaajuutta. Samoin pidämme perusteltuna esitystä erikoistumiskoulutusten tason määrittelystä kansallisessa tutkintojen viitekehysessä.

4.5. Erikoistumiskoulutuksen kohderyhmät ja opiskelijan asema

Erikoistumiskoulutusten kohderyhmäksi määritellään pääsääntöisesti alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet henkilöt. SAK pitää erittäin tärkeänä sitä, että kohderyhmämäärittelyssä on mahdollistettu osallistuminen koulutuksiin myös niille, joilla korkeakoulu arvioi olevan riittävät tiedot ja taidot erikoistumiskoulutukseen johtavia opintoja varten sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa. Edellä mainittu linjaus toteuttaa osaltaan suomalaisen koulutusjärjestelmän periaatetta, jossa muualla hankittu osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan. Lisäksi väljällä

Kehittäminen/MK/piv

18.9.2013

kohderyhmämäärittelyllä mahdollistetaan tuhansien opistotutkinnon suorittaneiden asiantuntijoiden osaamisen kehittäminen. Yksittäisissä erikoistumiskoulutuksissa voi olla tarkempia pohjakoulutus- tai työkokemusvaatimuksia, kunhan niiden käyttäminen on perusteltua, eikä tavoitteena ole tarpeettomasti rajata koulutukseen pääsyä.

4.6. Erikoistumiskoulutusten toteutus ja rakenne

Muistiossa esitetyt linjaukset erikoistumiskoulutuksen toteutuksesta opiskelemalla ja työssäoppien ovat perusteltuja. Samoin kannatamme koulutuksen toteuttamista tarpeen mukaan modulaarisena sekä viitteellisen tavoiteaikataulun asettamista koulutuksen suorittamiselle.

4.7. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen erikoistumiskoulutuksessa

SAK pitää linjauksia osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta tärkeinä erikoistumiskoulutuksen toteuttamiselle. Hankkimistavasta riippumattoman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat elinehto sille, että erikoistumiskoulutuksista muodostuu työelämän ja asiantuntijan kannalta vartenotettava osaamisen kehittämisen vaihtoehto.

4.8. Erikoistumiskoulutuksen laadunvarmistus

SAK pitää tärkeänä sitä, että erikoistumiskoulutusten laadunvarmistus integroidaan osaksi korkeakoulujen omia laadunvarmistusjärjestelmiä. Pidämme tärkeänä tavoitetta valtakunnallisten laatukriteerien määrittämisestä koulutuksille.

4.9. Erikoistumiskoulutuksen rahoittaminen

Työryhmä esittää erikoistumiskoulutuksen rahoittamista monikanavaisesti siten, että ensisijaisina rahoittajina olisivat työnantajat ja koulutuksiin osallistuvat henkilöt. Toisaalta ministeriöt voivat ohjata koulutukseen rahoitusta alakohtaisten ja yhteiskunnallisten tarpeiden mukaisesti. SAK pitää esitettyä monikanavaista rahoitusmallia perusteltuna sen vuoksi, että työelämän tarpeet erikoistumiskoulutukselle vaihtelevat suuresti. Samoin vaihtelevat julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden mahdollisuudet rahoittaa asiantuntijoiden erikoistumiskoulutusta.

Pidämme hyvänä sitä, että kun koulutukseen osoitetaan julkista rahoitusta, koulutuksista voidaan periä korkeintaan omakustannehintaa. Tällä linjauksella varmistetaan siitä, ettei julkisen rahoituksen turvin tehdä erikoistumiskoulutuksesta korkeakoulujen liiketoimintaa.

Pidämme myös hyvänä sitä, että vuodesta 2017 alkaen erikoistumiskoulutuksessa suoritettut opintopisteet huomioidaan korkeakoulujen rahoitusmallissa. SAK pitää tärkeänä sitä, että rahoitusmalleja kehitettäessä myös tutkintotavoitteinen aikuiskoulutus huomioitaisiin entistä paremmin.

Kehittäminen/MK/piv

18.9.2013

Erikoistumiskoulutusta on tarpeen kehittää korkeakouluissa myös liiketaloudellisena toimintana, sillä korkeakoulut tarvitsevat uusia rahoituslähteitä toimintansa kehittämiseen. On kuitenkin syytä seurata tarkasti, miten monikanavaisen rahoituksen turvin onnistutaan täyttämään erikoistumiskoulutukselle asetetut yhteiskunnalliset ja työelämän tavoitteet. Kuten työryhmä muistiossaan toteaa, erikoistumiskoulutus ei ole täydennyskoulutuksen tavoin koulutus, jossa toimitaan avoimilla markkinoilla. Toisaalta kyseessä ei ole tutkintoon johtava koulutus, vaan jotain näiden kahden väliltä. Erikoistumiskoulutuksen tulisi täyttää työelämän ja yhteiskunnan tarpeet osaamisen kehittämisen vaihtoehtona siten, että rahoitusmalli tukee näiden tarpeiden toteuttamista täysimääräisesti.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry